

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОНСОЛІДАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА МІЖНАРОДНОМУ БАНКІВСЬКОМУ РИНКУ

©2018 ШУЛЬГА К. Д.

УДК 336.71:334.758

Шульга К. Д. Основні тенденції та особливості консолідаційних процесів на міжнародному банківському ринку

Консолідаційні процеси в банківському секторі активно розвиваються в різних регіонах світу, проте кожен регіон характеризується своїми особливостями протікання даних процесів. Європа характеризується переважно внутрішніми консолідаційними угодами. Консолідація банків середніх розмірів зустрічається частіше, ніж угоди, укладені серед великих банків. Щодо міжнародних консолідацій, кількість даних угод залишається на дуже низькому рівні. У США набуває розвитку місцева та регіональна консолідація, яка має чітку тенденцію до зростання у 2018 р. Це пояснюється такими факторами, як вищі фіксовані регуляторні витрати, низький рівень зростання через низькі процентні ставки, швидкозмінні технології та фінансові інновації. Дані фактори сприяли структурному зниженню прибутковості банків. Щодо Азії, даний регіон має різні тенденції залежно від країни. Так, у Китаї переважають консолідаційні угоди на внутрішньому ринку. Банки Китаю акцентують увагу на зростанні за рахунок диверсифікації та впровадженні інших фінансових послуг. У Японії, навпаки, переважають консолідації з міжнародними фінансовими установами на фоні повільного економічного зростання та скорочення чисельності населення на внутрішньому ринку. Основними напрямками консолідації Японії є США та країни АСЕАН.

Ключові слова: консолідація, банк, міжнародний банківський ринок.

Рис.: 2. Бібл.: 8.

Шульга Катерина Дмитрівна – аспірантка кафедри менеджменту банківської діяльності, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: tarnavska.kateryna@gmail.com

УДК 336.71:334.758

Шульга Е. Д. Основные тенденции и особенности консолидационных процессов на международном банковском рынке

Консолидационные процессы в банковском секторе активно развиваются в различных регионах мира, однако каждый регион характеризуется своими особенностями протекания данных процессов. Европа характеризуется преимущественно внутренними консолидационными соглашениями. Консолидация банков средних размеров встречается чаще, чем соглашения, заключенные среди крупных банков. Что касается международных консолидаций, то количество данных соглашений остается на очень низком уровне. В США развиваются местная и региональная консолидация, которая имеет четкую тенденцию к росту в 2018 г. Это объясняется такими факторами, как высокие фиксированные регуляторные расходы, низкий уровень роста из-за низких процентных ставок, быстро меняющиеся технологии и финансовые инновации. Данные факторы способствовали структурному снижению прибыльности банков. Что касается Азии, то данный регион имеет различные тенденции в зависимости от страны. Так, например, в Китае преобладают консолидационные сделки на внутреннем рынке. Банки Китая акцентируют внимание на росте за счет диверсификации и внедрении других финансовых услуг. В Японии, напротив, преобладают консолидации с международными финансовыми учреждениями на фоне медленного экономического роста и сокращения численности населения на внутреннем рынке. Основными направлениями консолидации Японии являются США и страны АСЕАН.

Ключевые слова: консолидация, банк, международный банковский рынок.

Рис.: 2. Библ.: 8.

Шульга Екатерина Дмитриевна – аспирантка кафедры менеджмента банковской деятельности, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03057, Украина)

E-mail: tarnavska.kateryna@gmail.com

UDC 336.71:334.758

Shulha K. D. The Main Tendencies and Details of Consolidation Processes in the International Banking Market

Consolidation processes in the banking sector are actively developing in different regions of the world, but each region is characterized by its own peculiarities of the process behavior. Europe is characterized mainly by internal consolidated agreements. The consolidation of medium-sized banks is more common than agreements concluded among large banks. As far as international consolidation is concerned, the number of these agreements remains at a very low level. The United States is developing local and regional consolidation, which has a clear upward trend in 2018 in view of factors such as high fixed regulatory costs, low growth due to low interest rates, rapidly changing technology, and financial innovation. These factors caused a structural decrease in the profitability of banks. In the case of Asia, the region has different tendencies depending on the specific country. For example, China is dominated by consolidation transactions in the domestic market. The China's banks are focusing on growth through diversification and the introduction of other financial services. In contrast, Japan is dominated by consolidation with international financial institutions against a background of slow economic growth and declining population in the domestic market. The main areas of Japan's consolidation are the United States and the ASEAN countries.

Keywords: consolidation, bank, international banking market.

Fig.: 2. Bibl.: 8.

Shulha Kateryna D. – Postgraduate Student of the Department of Banking Management, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: tarnavska.kateryna@gmail.com

Ураховуючи сьогоденний стан економіки України, існує необхідність використання зарубіжного досвіду консолідаційних процесів банків. Більше того, оскільки відбуваються активні процеси оптимізації банківської системи, такі зміни необхідні якнайшвидше.

Традиційно основна частка процесів реструктуризації та реорганізації у грошовому еквіваленті

належить таким країнам, як США і Великобританія, а країни Західної Європи та Японія до 1990-х років характеризувалися низькою активністю даних процесів. Розглядаючи зарубіжний досвід реорганізації банків, необхідно зазначити, що світова практика свідчить про те, що в більшості випадків банківські установи самі обирають спосіб реорганізації. Найпоширеніший з них – консолідація шляхом злиття та поглинання.

Основною тенденцією у банківському секторі є консолідація банківського капіталу. У сучасній світовій економіці банківський сектор є одним з найбільш висококонцентрованих, оскільки майже 80% капіталу й активів світової банківської системи належить 12 найбільшим банкам світу [3].

Кожен регіон характеризується своїми особливостями протікання консолідаційних процесів. Розглянемо їх.

Європа. Європейські центральні банкіри та наглядачі останнім часом закликають до більшої консолідації банківської системи, зокрема в єврозоні, та до прискорення проекту Європейського Союзу з ринку капіталу, запропонованого Європейською комісією. Основними особливостями європейського ринку консолідації банків є: зосередження на внутрішньогрупових реорганізаціях, спрямованих на оптимізацію регулятивного капіталу, управління операційною та податковою діяльністю через централізацію регулюючих дозволів та максимальне використання ефективності паспорта ЄС; використання існуючих відносин між юридичними особами, бізнес-підрозділами та функціями; упорядкування внутрішньогрупових послуг. Системно важливі банки впорядковуються в межах географічних кордонів, продовжуючи генерувати угоди через вилучення неосновних засобів та стратегічні придбання [2].

Голови найбільших кредиторів Європи та їх регуляторів відкрито говорять про необхідність консолідації в банківському секторі. Необхідність консолідації підкреслюється новими дослідженнями щодо європейського банківського сектора від ZEB, консультанта з фінансових послуг Німеччини, який скоротив рівень рентабельності та капіталу в 50 найбільших європейських кредиторів протягом останніх чотирьох років. За даними ZEB, прибутки провідних європейських банків будуть під більшим тиском через постійно низькі процентні ставки та регулювання,

а також через необхідність випуску так званої MREL або TLAC – такого типу гібридного боргу, який може бути виплачений під час кризи. Водночас деякі банки зможуть компенсувати зменшення своїх прибутків, скоротивши витрати, покращуючи свої пропозиції продукту, охоплюючи нові технології та позбавляючись неефективних активів. Дані Європейського центрального банку показують, що кількість кредиторів в ЄС вже скорочується, але банківський сектор залишається дуже фрагментованим, тому майбутня консолідація є неминучою.

Серед факторів, що уповільнюють консолідацію в секторі, такі як: слабке економічне зростання, невпевненість у нестачах кредитів та неповний характер банківського союзу єврозони.

Консолідація є позитивним підходом для вирішення проблем великого банківського сектора, ніж більш болісний варіант примушення слабких кредиторів вийти з ринку.

У 2017 р. загальна вартість консолідації складала лише 5,9 млрд дол. між європейськими банками, що є найнижчим рівнем за останні десять років [1] (рис. 1).

Азія. Банки в Азії за останні роки знизили свою прибутковість. Як результат, багато з них розглядають (або змушені розглядати) консолідацію як вирішення даної проблеми.

Консолідація вже розпочалася в Сінгапурі – злиття OUB та UOB, і Keppel Capital Holdings та OCBC. У Таїланді іноземні банки взяли під контроль тайські банки як для їх порятунку, так і для виходу на ринок після азійської фінансової кризи. Приклади придбання: UOB – банк "Radanasin Bank" та "Standard Chartered Bank" придбав "Nakornthon Bank". У Кореї подібні кроки свідчать про те, що іноземні компанії отримують значні частки капіталу в корейських банках, наприклад "Newbridge Capital" придбала 51% акцій "Korea First Bank", а консорціум, що складався з JP Morgan та Carlyle Group, отримав 40,7% акцій в

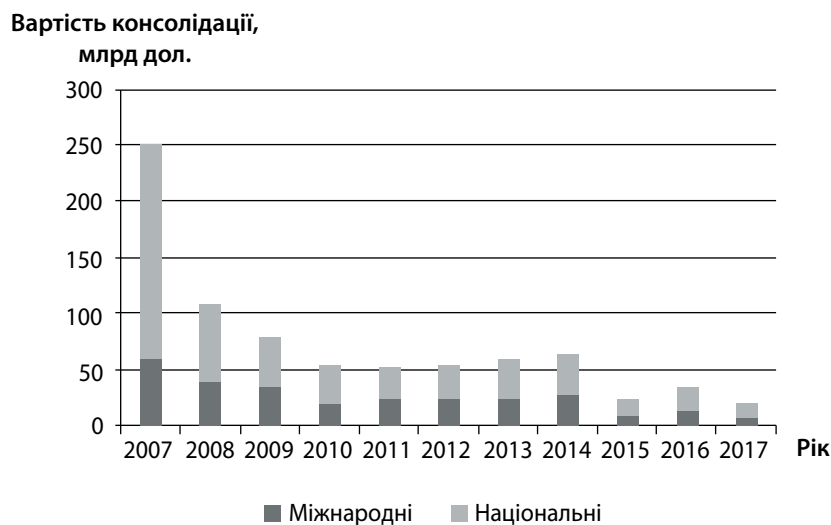

Рис. 1. Розподіл консолідаційних процесів Європи 2007–2017 р.

Джерело: складено за [7].

"Koram Bank". Зокрема, в Гонконгу банківські ринки, як роздрібні, так і оптові, вже добре розвинені та домінують такими банками, як HSBC, "Standard Chartered", Банк Китаю та Банк Східної Азії.

Оскільки банківські ринки стають більш розвиненими та конкурентоспроможними, збільшити частку ринку стає все тяжче. У такому середовищі банки прагнуть розширюватися та скорочувати витрати через консолідацію [4].

США. Відсутність інтересу до консолідації серед великих банків, а також рівень невизначеності навколо податкової реформи протягом року призвела до значно нижчої активності в даній сфері у 2017 р. [5].

Тенденції та основні моменти:

- ✦ незважаючи на збільшення обсягу операцій з цінними паперами у першому кварталі 2017 р., загальний обсяг даних операцій залишається відносно стабільним;
- ✦ загальні обсяги угод на ринку банківських послуг і капіталу (що включає не лише банківську діяльність, а й спеціалізоване фінансування, інвестиційний банкінг, брокерські, дилерські та біржові угоди) продовжують відставати від пікових постфінансових кризових рівнів на 551 угоду у 2013 р., 620 угод у 2014 р. і 566 угод у 2015 р.;
- ✦ діяльність угод у 2017 р. переважно зумовлювалася консолідацією малих регіональних банків, оскільки ці операції становили 52% загального обсягу угод протягом року [8].

У цілому регіональну консолідацію банків надано на *рис. 2*.

Можна виділити такі тенденції консолідації банків за останні роки:

1) *Регіональні та місцеві банки США збільшують обсяг операцій – розвиток консолідації.*

У 2015 та 2016 рр. близько 35% угод консолідації у сфері фінансових послуг у США підтвердили тенденцію до регіональної консолідації.

Очікується, що регіональні та місцеві банки США будуть продовжувати консолідацію й у 2018 р. Ця тенденція буде розвиватися через фактори, що зумовили структурне зниження прибутковості банків: зростаючі фіксовані регуляторні витрати, незадовільний рівень зростання через низькі процентні ставки, швидкозмінні технології та фінансові інновації.

Проте процентні ставки (фактичні та очікувані) можуть відвернути потенційні угоди. Вплив нової політики банківського регулювання є невизначеним, але навряд чи буде вплив на банківські консолідації в майбутніх роках.

2) *Продовження європейської банківської надмірної потужності – подальша внутрішня консолідація є неминучою.*

У Європі найбільшою проблемою є низька прибутковість банків, яка продовжує впливати на показник рентабельності власного капіталу, оскільки інвестори більше не можуть очікувати прибутку до кризи. Високий рівень простроченої заборгованості зберігається, а якість активів у багатьох банків залишається низькою. Регуляторний тиск вимагає залучення більшого капіталу та залишається сильною перешкодою до збільшення рентабельності та прибутку.

Консолідація серед середніх банків у ЄС зустрічається частіше, ніж угоди серед великих банків. Міжнародні злиття та поглинання, ймовірно, залишаться на низькому рівні. Банкам потрібні: політична підтримка європейських банків на найвищому рівні; підтримка Ради з єдиної резолюції (СРБ) і національних органів з питань дозвільного характеру; загальноєв-

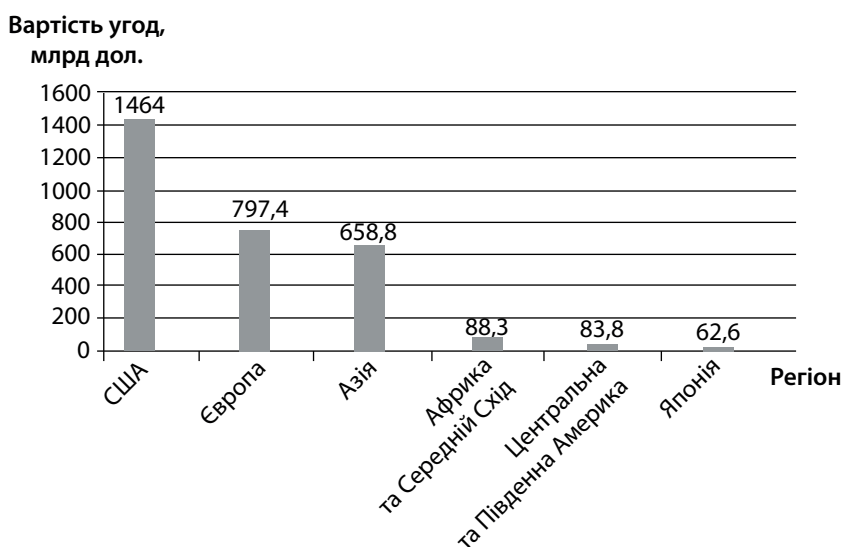

Рис. 2. Вартість угод з консолідації банків

Джерело: складено за [7].

ропейська схема гарантування вкладів, щоб зменшити занепокоєння урядів щодо відповідальності перед вкладниками інших країн після злиття; докази, які переконали б Європейський центральний банк (ЄЦБ) у тому, що злиття та поглинання вирішать проблеми простроченої заборгованості та прибутковості.

3) *Китайські банки більше зосереджуються на вітчизняних злиттях та поглинаннях.*

Стратегія зростання китайських банків, ймовірно, буде зосереджена на угодах на внутрішньому ринку. Вони також зосереджують свою увагу на зростанні через диверсифікацію продукції та отриманні ліцензій на інші фінансові послуги (страхування, ф'ючерси, цінні папери, банківське страхування тощо). Пілотна програма, започаткована в минулому році, дозволила відібраним комерційним банкам інвестувати в акції для участі в капіталі, щоб отримати частки в технологічних фірмах. Програма, спрямована на підтримку високотехнологічних інновацій у країні, також дозволить китайським кредиторам конкурувати з учасниками приватного капіталу. З точки зору транскордонної перспективи китайські банки займаються консервативним і свідомим підходом в умовах невизначеності економічних і політичних ситуацій у західних країнах. Проте китайські банки все ще активно оцінюють можливості транскордонного співробітництва, особливо в економіках, що знаходяться в менш стабільному стані.

4) *Великі японські банки залишаться при владі за кордоном, очікується регіональна консолідація.*

Японські банки будуть залишатися активними у придбанні закордонних фінансових установ або компаній, пов'язаних з фармацевтичними компаніями, на тлі повільного економічного зростання та скорочення чисельності населення на внутрішньому ринку. Основними напрямками діяльності є США та країни АСЕАН. У минулих роках спостерігалось, що великі японські банки, такі як "Sumitomo Mitsui Banking Corporation" та "Mitsubishi UFJ Financial Group", здійснюють придбання в США для розширення географічної діяльності та збільшення бази клієнтів.

У довгостроковій перспективі буде видно основну тенденцію консолідації японських регіональних банків унаслідок скорочення клієнтської бази в умовах низького рівня народжуваності та зміни економічної активності та населення у великих містах, а також наднизьких процентних ставок, що знижують прибутковість регіональних банків. Чотири ключові тенденції підштовхнуть консолідацію: зменшення клієнтської бази; цифровий банкінг; збільшений ліміт збереження приватизованого «Японського поштового банку», що складає конкуренцію регіональним гравцям; негативні або наднизькі відсоткові ставки.

5) *Нові покупці виходять на ринок у 2017 р.*

За останні кілька років можна побачити, що приватний капітал відіграє все більш важливу роль

у сфері фінансових послуг. Приватні фірми стають все більше привабливими – поглинаючи банківський борг і банківську/страхову справу, переміщуючись в райони, де банки скорочують кредитування через обмеження регулювання. Найвищий рівень участі мають приватні інвестиційні компанії, особливо зі США та Західної Європи. Вони займали приблизно 15% банківських угод у 2016 р.

6) *Банки будуть розглядати можливість управління бізнесом.*

Усі основні глобальні банки продовжать зміцнювати свої підрозділи з управління майном та іншим платним бізнесом, а також будуть шукати інші технології та канали розподілу, оскільки чиста процентна маржа продовжує гальмуватися низькими процентними ставками. Банки купують малих і середніх менеджерів по забезпеченню зростання, а також шукають альтернативні канали розподілу та розповсюдження технологій. У 2016 р. були банківські групи, такі як "Bank of Singapore Ltd", "DBS Bank Ltd", "National Australia Bank Ltd" і "Societe Generale", які здійснювали придбання в цій сфері для збільшення присутності регіонального управління багатством. У Швейцарії, що є найбільшим офшорним центром управління активами у світі, відбувалася консолідація між вітчизняними приватними банками. Міжнародна експансія, особливо на ринках, що розвиваються в Азії, залишається високою серед глобальних приватних банків Швейцарії, таких як UBS, "Credit Suisse" і "Julius Baer". З метою зростання ці великі банки повинні будуть прийняти стратегію переважно органічного зростання, враховуючи відсутність великих цілей.

7) *Найбільш активні коридори угод: від США до ASPAC та до Західної Європи.*

У подальшому очікується активність у таких коридорах:

США > ASPAC та Західна Європа: американські інвестиційні установи залишаться активними в ASPAC, особливо в Індії.

Японія > США та Європа: очікується, що японські фінансові установи ще більше проникнуть на ринки Сполучених Штатів та Європи. Більшість японських покупців перебувають у режимі зростання та прагнуть розширити глобальне поширення через придбання.

Китай > Європа: покупці нефінансових послуг у Китаї вже консолідується на внутрішньому ринку. У подальшому очікується, що вони також будуть спрямовані на Європу.

ASPAC > ASPAC: очікується продовження регіональної консолідації операцій в інфраструктурі нових платежів та фінансових послуг, які призводять до збитків. Існує також постійний інтерес китайських та японських інвесторів, а також збільшення потоків капіталу з приватних акцій та суверенних фондів із Сінгапуру та Гонконгу, спрямованих на зростаючі ринки в Індонезії, В'єтнамі, Тайланді, Тайвані та Малайзії.

ВИСНОВКИ

Консолідація банків відіграє важливу роль у банківському секторі, оскільки є засобом реструктуризації, контролю та розвитку. Останніми роками спостерігається зростаюча тенденція консолідації банків як на українському, так і на міжнародному ринках. Цю тенденцію можна пояснити великою кількістю причин, починаючи із проблем в самому банку та закінчуючи проблемами в банківському секторі в цілому. Процес консолідації банків набув значного розвитку в міжнародній практиці за останні десять років та має чітко виражений тренд до зростання. Це сприяє розвитку структури банківського сектора, створенню філій, розширенню спектра банківських послуг. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Martin A.** Europe's bank bosses stress need for consolidation // *Financial Times*, 2018. URL : <https://www.ft.com/content/810e4256-e73e-11e7-8b99-0191e45377ec>
2. **Sarch P.** Banks // *White&Case*. URL: <https://www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/financial-institutions-mergers-banks.pdf>
3. **Пруський С.** Реструктуризація банків як об'єктивна необхідність в умовах глобалізації економіки. *Світ фінансів*. 2005. № 3-4. С. 207–214.
4. Bank mergers and restructuring in Asia. URL: <http://www.prac.org/newsletters/Restructuring.pdf>
5. Deloitte 2018 banking and securities M&A outlook. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/banking-securities-mergers-acquisitions-outlook.html>
6. KPMG Banking M&ATrends March 2017. URL: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/03/strength-in-the-storm_v1.pdf
7. The statistic portal. URL: <https://www.statista.com/>
8. US Banking & Capital Markets Deals insights Year-end 2017. URL: <https://www.pwc.com/us/en/banking-capital-markets/publications/assets/pwc-bcm-year-end-2017-deals-insights.pdf>

Науковий керівник – Примостка Л. О., доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри менеджменту банківської діяльності Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

REFERENCES

- "Bank mergers and restructuring in Asia". <http://www.prac.org/newsletters/Restructuring.pdf>
- "Deloitte 2018 banking and securities M&A outlook". <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/banking-securities-mergers-acquisitions-outlook.html>
- KPMG Banking M&A Trends. March 2017. https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/03/strength-in-the-storm_v1.pdf
- Martin, A. "Europe's bank bosses stress need for consolidation". *Financial Times*, 2018. <https://www.ft.com/content/810e4256-e73e-11e7-8b99-0191e45377ec>
- Pruskyi, S. "Restrukturyzatsiia bankiv yak obiektyvna neobkhdnist v umovakh hlobalizatsii ekonomiky" [Restructuring of banks as an objective necessity in the conditions of globalization of the economy]. *Svit finansiv*, no. 3-4 (2005): 207-214.
- Sarch, P. "Banks". *White & Case*. <https://www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/financial-institutions-mergers-banks.pdf>
- The statistic portal. <https://www.statista.com/>
- US Banking & Capital Markets Deals insights Year-end 2017. <https://www.pwc.com/us/en/banking-capital-markets/publications/assets/pwc-bcm-year-end-2017-deals-insights.pdf>